

РОЗДІЛ 3

МЕТОДОЛОГІЧНІ ТА МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ВПРОВАДЖЕННЯ КОМПЕТЕНТІСНОГО ПІДХОДУ У ПІСЛЯДИПЛОМНІЙ ОСВІТІ

Ашихміна Наталія
Одеса

СПЕЦИФІКА РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

Автором наголошено, що необхідною умовою успішного становлення фахівця в музично-педагогічній галузі є досягнення ним професійної компетентності, під якою розуміється інтегративна якість, що є характеристикою набутих фахових знань, умінь, навичок, сформованих особистісних якостей під час фахової музично-педагогічної підготовки для якісного виконання професійної діяльності і самовдосконалення. Звернено увагу на те, що ефективність розвитку професійної компетентності вчителів музичного мистецтва визначається системою певних внутрішніх і зовнішніх акмеологічних факторів. Стисло охарактеризовано ймовірну технологічну модель для розвитку професійної компетентності вчителів музичного мистецтва, її функціональний супровід і дидактичні варіанти реалізації.

Ключові слова: компетентнісний підхід, професійна компетентність учителя музичного мистецтва, акмеологічні фактори і модель розвитку професійної компетентності.

Сучасна соціокультурна ситуація ринку праці висуває особливі вимоги не тільки до наявності знанневого потенціалу у працівника, а й до ступеня його відповідальності, активності, творчості, професійної компетентності. В умовах ринкових відносин компетенції, адекватні сучасним реаліям, є важливими як для молодих фахівців, так і для тих, хто потребує змін у своїй ментальності, зокрема під час удосконалення професійної підготовки в умовах післядипломної освіти, тому актуальності набуває проблема необхідності формування і розвитку нової якості педагогічної освіти з оновленим складом ключових компетенцій професійної життєздатності фахівців, зокрема вчителів музичного мистецтва.

Необхідною умовою успішного становлення фахівців із галузі музичного мистецтва є досягнення ними професійної компетентності, під якою розуміється високий рівень його художньо-освітньої підготовленості, зумовлений знанням стратегії продуктивної музично-педагогічної діяльності, а також її структурних компонентів і критеріїв для вимірювання ступеня фахової продуктивності. Сутність і зміст професійної компетентності полягають у тому, що вона формується на основі синтезу теорії та практики і проявляється не у формі «заученого» знання, а в якості актуалізованого вміння особистості вчителя музичного мистецтва пізнавати, мислити, спілкуватися та діяти,

ставити й вирішувати завдання, аналізувати хід і результати вирішення, вносити доцільні корективи.

У педагогіці вивченню понять «компетенція», «компетентність», «професійна компетентність», «фахова компетентність» як провідних категорій компетентнісного підходу присвячено багато робіт зарубіжних учених, зокрема А. Вербицького, І. Зимньої, Н. Кузьміної, Дж. Равена, Г. Селевка, В. Хутмахера та ін., і українських науковців: О. Гури, Я. Кодлюк, В. Лугового, О. Овчарук, Н. Побірченко та ін.

Компетентнісний підхід, як провідний у професійній освіті, визначає ступінь підготовки фахівця відповідного рівня та профілю, що віддзеркалює рівень володіння професією і здатності до ефективної роботи і професійного самовдосконалення (М. Васильєва, О. Дубасенюк, С. Сисоєва та ін.).

У дослідженнях М. Бершадського, М. Васильєвої, С. Вітвицької, Б. Ельконіна, Н. Талізінної та багатьох інших задекларовано, що в компетентного фахівця розвинене вільне мислення, сформовані надпредметні знання та вміння, які готують особистість до самостійного набуття інформації з різних джерел, зокрема з новітніх – електронних, і усвідомлення її важливості [1, с. 64-65]. Категорія «професійна компетентність» визначається, головним чином, рівнем професійної освіти, досвідом та індивідуальними здібностями особистості, її мотиваційним прагненням до безперервної освіти й самовдосконалення, творчим і відповідальним ставленням до фахової діяльності [2, с. 63].

Б. Гершунський, розглядаючи професійну компетентність у контексті онтогенезу розвитку особистості, стверджує, що в людини особистісне «зростання» в процесі та результаті послідовного руху до нових освітніх рівнів відбувається за такими п'ятьма ступенями:

V – індивідуальний менталітет
IV – оволодіння загальною культурою
III – професійна компетентність
II – загальна освіта
I – елементарна і функціональна грамотність

Рис. 1 Ступені особистісного розвитку людини за Б. Гершунським

У галузі мистецької освіти окремі питання щодо формування професійної компетентності вчителів музичного мистецтва у своїх дослідженнях висвітлювали: А. Болгарський, О. Гребенюк, Ю. Калініна, О. Ляшенко, М. Михаськова, О. Щолокова та багато ін. На основі результатів наукових розвідок цих педагогів можна дійти висновку, що професійною компетентністю вчителя музичного мистецтва є інтегративна якість, що є характеристикою набутих фахових знань, умінь, навичок, сформованих особистісних якостей під час фахової музично-педагогічної підготовки для якісного виконання професійної діяльності і самовдосконалення [1, с. 67].

Ідея розвитку професійної компетентності вчителів музичного мистецтва полягає в акмеологічності їх фахової підготовки в умовах переходу від базової

освіти до додаткової та самоосвіти (зокрема в умовах післядипломної освіти). В системі неперервного професійного мистецько-педагогічного вдосконалення підготовленості фахівців завдання післядипломної освіти розглядається в аспекті створення умов і визначення специфіки розвитку професійної компетентності вчителів музичного мистецтва.

Професійну компетентність учителів музичного мистецтва більшість дослідників характеризує через: систему предметних, дидактичних і виховних компетенцій; наявність когнітивного, художньо-комунікативного, мотиваційно-ціннісного та емпіричного компонентів; розвиток інтелектуального, художньо-творчого потенціалу фахівців. Перманентний процес удосконалення професійної компетентності вчителів, який реалізується, зокрема, в розвивальних ситуаціях післядипломної освіти, повинен розглядатися не тільки як новий інтелектуально-пізнавальний ресурс, а і як набутий мистецько-педагогічний продуктивний досвід, який ґрунтується на системі певних чинників.

У нашому розумінні, ефективність розвитку професійної компетентності вчителів музичного мистецтва визначається системою внутрішніх і зовнішніх акмеологічних факторів. До інтернальних (внутрішніх) акмеологічних факторів, зумовлених завданнями розвитку професіоналізму (особистісних і професійно-зорієнтованих), можна віднести: мотиваційну, емоційно-вольову, аксіологічну, змістовно-технологічну спрямованість вчителів музичного мистецтва.

Мотиваційна спрямованість фахівців характеризується високим рівнем прагнення до досягнення найвищих результатів у професійній діяльності. Емоційно-вольова спрямованість розкривається через прояв аутопсихологічної компетентності, емоційну стійкість, гнучкість у вирішенні художньо-педагогічних проблем. Аксіологічна спрямованість обумовлюється адекватною самооцінкою вчителями музичного мистецтва власних можливостей, усвідомленням і проявом у художньо-образній формі професійно та особистісно-ціннісних установок, стереотипів мислення, смислів. Змістовно-технологічна спрямованість учителів визначається наявністю досвіду професійної художньо-педагогічної діяльності, що реалізується на рівнях виконання, аналогії, пошуку, авторства, уявлення тощо.

Екстернальні (зовнішні) фактори розвитку професійної компетентності створює культуровідповідно-організоване художньо-освітнє середовище. Дане середовище є відкритим новоутворенням, що розвивається в межах таких векторів: професійної діяльності (в умовах уроків музичного мистецтва), післядипломної та додаткової освіти (під час підвищення кваліфікації), самоосвіти вчителів музичного мистецтва. Взаємодія означених векторів сприяє розкриттю внутрішніх чинників розвитку професіоналізму фахівців.

Розглянуті вище фактори є факторами-стимуляторами, що гарантують установку на успішність діяльності, професіоналізацію вчителів музичного мистецтва. Оскільки у змісті цього процесу є не тільки змістовно-технологічна спрямованість, але і мотиваційна, емоційно-вольова та аксіологічна, можна припустити, що ефективність післядипломної освіти щодо розвитку професійної компетентності педагогів неможлива без зміни професійних

показників по кожному з факторів. Для вирішення цього завдання не завжди доречними є традиційні практики і механізми. Найчастіше пропонуються дидактичні варіанти, які зорієнтовані на вирішення глобальних або більш вузьких проблем: у галузі змісту післядипломної (актуалізація нової інформації для розвитку особистості, професіоналізму вчителів музичного мистецтва, інтеграційний принцип відбору змісту навчання, відкритість змістових ресурсів); технології (вільне визначення індивідуального маршруту розвитку, варіативність програм, широта вибору методичного інструментарію, інтерактивність навчання); кооперації (співтворчість учасників художньо-освітньої діяльності) тощо.

Отже, специфіка продуктивного розвитку професійної компетентності вчителів музичного мистецтва полягає у прогнозованості, гнучкості та оперативності, опорі на динаміку потреб, розробці критеріїв якості вдосконалення фахової підготовки. Для розвитку професійної компетентності вчителів музичного мистецтва доречною стане розробка певної моделі, що віддзеркалюватиме ідею синтезу різних технологічних механізмів педагогічної та художньої діяльності, що транслюють іміджевий зразок успішної художньо-педагогічної практики, зокрема через акцентування ціле-ціннісного, змістово-технологічного, культурно-управлінського, продуктивного, презентаційно-впроваджувального аспектів, зумовлених класифікаційними характеристиками кожного технологічного механізму. Функціональний супровід такої моделі може забезпечувати навчально-методичний комплекс, який містить: розроблену програму (з інтерактивною та дистанційною складовими); портфоліо вчителів музичного мистецтва (характеристика професійної позиції); рекомендації щодо узагальнення зразків успішної фахової діяльності; проектування авторських задумів; збірник модельних зразків ефективних технологічних актів; комплект презентаційних освітніх матеріалів тощо.

Таким чином, для вчителів музичного мистецтва пропонується не просто досвід ефективної педагогічної практики, а технологічний механізм вирішення певних проблем щодо вдосконалення змісту мистецько-педагогічної освіти, системи її управління й розвитку професійної компетентності.

Література

1. Ашихміна Н. В. Використання засобів ІКТ для формування фахової компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2021. № 82(2). С. 63–76. <https://doi.org/10.33407/itlt.v82i2.3313>.

2. Гершунский Б. С. Философия образования : Учебное пособие для студентов высших и средних педагогических учебных заведений. Москва : Московский психолого-социальный институт, 1998. 432 с. URL: https://inpo.svfu.ru/distant/pluginfile.php/2073/mod_resource/content/1/Гершунский%20Б.С.%20Философия%20образования,%201998.pdf.